

اولویت اصلی فلسفه باید مسائل کاربردی باشد

«توماس اسکانلون» استاد دانشگاه هاروارد معتقد است باید توجه داشت که اولویت اصلی فلسفه توجه به مسائل عینی و واقعیت‌هایی است که انسان با آن سر و کار دارد.

«توماس اسکانلون» استاد دانشگاه هاروارد معتقد است باید توجه داشت که اولویت اصلی فلسفه توجه به مسائل عینی و واقعیت‌هایی است که انسان با آن سر و کار دارد.

خبرگزاری مهر، گروه دین و اندیشه-جلال حیران نیا: فلسفه کاربردی، عبارت است از به کار بردن اصول و مفاهیم مشتق از فلسفه و مبتنی بر آن، برای پژوهش در باره شئون عملی و فعالیت‌های انسان.

این اصول و مفاهیم برای پژوهش در باب شئون عملی استفاده می‌شوند. علت این که چرا این نوع فلسفه مهم است، این است که معرفت کاربردی، معرفت فلسفی درجه سوم است و ضرورتاً منجر به حقیقتی تام که قابل اجراء در تمامی زمان‌ها و مکان‌ها باشد، نمی‌شود.

معرفت فلسفی درجه اول، اصولاً در ذات خود، متافیزیکی است. یعنی اصول و مفاهیمی که در متافیزیک (شامل وجودشناسی، روان‌شناسی عقلی، فلسفه هستی‌بی‌جان یا کیهان‌شناسی) ارائه می‌شود، مبنایی را برای کنکاش‌های فلسفی دیگر در هر دو حوزه هنجاری و کاربردی، بنیاد می‌نهد.

معرفت‌شناسی، که زمانی عموماً جزئی از متافیزیک بود، به نحوی گسترش یافته که اکنون خود رشته‌ای مستقل است، اساساً به این دلیل که ظهور و بروز شکاکیت فلسفی در چهار سده گذشته افزایش یافته است.

در گفتگو با پروفیسور «توماس اسکانلون» استاد ممتاز دانشگاه هاروارد به بررسی فلسفه کاربردی و جنبه‌های مختلف آن پرداخته ایم که در ادامه می‌خوانید؛

توماس مایکل اسکانلون فیلسوف معاصر، استاد سابق دانشگاه پرینستون و استاد فعلی دانشگاه هاروارد است. حوزه مطالعاتی او منطق ریاضی، اخلاق و فلسفه سیاسی است. «چه چیزی را ما به یکدیگر مدیون هستیم؟»، «دشواری تساهل»، «نظریه اخلاق»، و «ابعاد اخلاقی» از جمله آثار او به شمار می‌روند.

اسکانلون از فیلسوفانی است که نظریه قراردادگرایی را در فلسفه اخلاق معاصر احیا کرده است. قراردادگرایی ریشه در آرای کانت و هابز دارد و توسط افرادی چون رالز و اسکانلون در دوره معاصر بسط و توسعه یافته است.

***اهمیت فلسفه کاربردی در چیست؟**

فلسفه کاربردی داری اهمیت به سزایی است. دلیل آن به اهمیت موضوعاتی است که این فلسفه مورد ارزیابی و بررسی قرار می‌دهد.

انسان در طول زندگی با انتخاب‌های مختلف سیاسی مواجه است. در واقع در برخی موارد در سر راه چند راهی‌های سیاسی قرار می‌گیرد که باید دست به انتخاب بزند.

برای انجام این انتخاب در نهایت دقت، نیازمند فلسفه سیاسی هستیم. فلسفه سیاسی با بررسی مسائل پیش روی ما راه انتخاب را برای ما فراهم می‌کند.

همچنین انسان در طول زندگی شخصی و فردی خود انتخاب‌هایی باید انجام دهد که سرنوشت او را تعیین می‌کنند.

فلسفه کاربردی به ما کمک می‌کند تا این مسائل را مورد بررسی قرار دهیم و بتوانیم انتخاب‌هایی کنیم که انتخاب درست و صحیحی باشد و علاوه بر اینکه جنبه فردی را مورد توجه دارد بتواند امور اجتماعی را نیز پیش ببرد.

*به طور کلی اولویت اصلی فلسفه چیست؟ آیا باید به مسائل عینی پردازد یا ذهنی؟

در اینجا باید «مسائل عینی» را تعریف کنم. مسائل عینی یعنی واقعیتهایی (reality) که انسان با آن سر و کار دارد. «مسائل ذهنی» هم به رویکرد، نگرش و باورهای مردم در خصوص واقعیتهاست. در واقع مسائل ذهنی به معنای رویکرد و نگرش و باور انسان به مسائل عینی است.

اما در این خصوص باید توجه داشت که اولویت اصلی فلسفه توجه به مسائل عینی و واقعیتهایی است که انسان با آن سر و کار دارد.

فلسفه ابتدا باید به امور واقعی و عینی که افراد جامعه با آن دست به گریبان هستند پردازد و در اولویت بعدی امور ذهنی و انتزاعی مورد توجه فلسفه خواهد بود.

*کدام رشته ها و شاخه های فلسفه جنبه کاربردی دارد و به امور عینی می پردازد؟

فلسفه مضاف به جنبه های عینی و واقعی توجه خاص و ویژه دارد. شاخه های مختلف این فلسفه به مسائل عینی و واقعی فلسفی می پردازند.

برای نمونه فلسفه اخلاق از جنبه های کاربردی فلسفه به شمار می رود. همچنین می توان به فلسفه سیاسی اشاره کرد که جنبه دیگری از فلسفه کاربردی است و جزو فلسفه مضاف به شمار می رود.

در واقع فلسفه اخلاق و فلسفه کاربردی موضوعات واقعی و عینی را مورد توجه دارند. موارد دیگر فلسفه مضاف به تصمیمهای فردی و سیاسی می پردازند.

*آیا می توان گفت فلسفه تحلیلی جنبه کاربردی تری نسبت به فلسفه قاره ای دارد؟

به طور سنتی اتفاقا این فلسفه قاره ای است که فلسفه تحلیلی را به سبب انتزاعی بودن مورد نقد قرار می دهد. فلسفه قاره ای این ایراد را به فلسفه تحلیلی می گیرد که فلسفه تحلیلی خیلی انتزاعی و غیر کاربردی است.

فلاسفه قاره ای معتقدند که فیلسوفان تحلیلی دغدغه ای در خصوص موضوعات کاربردی و عینی ندارند.

اما باید توجه داشت که در حال حاضر فلسفه کاربردی در سنت تحلیلی دارد رشد و نمو می کند.

پیشرفتهایی اخیری که در فلسفه تحلیلی رخ داده است باعث شده تا این فلسفه به جنبه های کاربردی و عینی فلسفی توجه خاص نشان دهد.